

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MAP Karlovarsko II – telefonické dotazování ředitelů škol k výuce na dálku – souhrn odpovědí

Telefonické dotazování ředitelů škol ke zkušenostem s výukou na dálku jsme v rámci projektu MAP Karlovarsko II provedli na konci školního roku 2019/2020 (od poloviny června do začátku července). Podařilo se nám zkontaktovat s řediteli 30 základní škol, což je 91 % z celkového počtu škol v území MAP Karlovarsko II (počítáme-li do celkového počtu i víceleté gymnázium). Dotazování navazuje na dotazníkové šetření realizované na začátku dubna 2020. Tehdy jsme oslovili 33 škol v území MAP Karlovarsko II (základní školy a víceleté gymnázium) s žádostí o vyplnění krátkého dotazníku k průběhu výuky na dálku v době nouzového stavu. Odpovědělo 27 škol, tj. 82 %. V telefonickém dotazování jsme se zaměřili na posun ve formě vzdělávání na dálku od března 2020 do konce školního roku. Dále jsme se zajímali o to, co se školám povedlo, komunikaci s žáky a rodiči a jaký podíl prvostupňových žáků přišel do školy od 25. 5. 2020.

V MAPu Karlovarsko II jsme na přelomu června/července provedli anketu ke zkušenostem žáků a jejich zákonných zástupců se vzděláváním na dálku.

Tématu vzdělávání na dálku se budeme také podrobně věnovat v rámci strukturovaných rozhovorů s řediteli všech škol v ORP K. Vary. Ve strukturovaných rozhovorech nás bude zajímat reflexe ze vzdělávání na dálku, jak se tato zkušenost odrazí i v obsahu a formách běžné výuky.

Všechny dokumenty se souhrnným anonymizovaným vyhodnocením anket, dotazníků a rozhovorů průběžně zveřejňujeme na webu projektu MAP Karlovarsko II.

V tomto textu přinášíme souhrn telefonického dotazování ředitelů škol k výuce na dálku.

Zadávání práce nebo online výuka

V této otázce jsme zjišťovali, zda škola spíše zadává práci (např. přes e-mail či Bakaláře a učitelé se s žáky nevidí přes videokonference) nebo spíše učí na dálku formou videokonferencí.

Většina ředitelů škol uvedla, že převažuje kombinace obou přístupů. Z toho přibližně v polovině případů převažují videokonference a v polovině škol je tomu naopak. Tři školy uvedly, že výrazně převažuje online vyučování, kdy učitelé jsou v reálném čase ve spojení s žáky formou videokonference. Naopak dvě školy sdělily, že i na konci školního roku práci zadávaly a s žáky nebyly ve spojení přes videokonference.

Souhrnně lze říci, že 80 % škol využívalo on-line nástroje přímé komunikace učitele s žáky během května a června 2020. **V porovnání se stavem na začátku března došlo k nárůstu využívání videokonferencí.**

Nejvíce byly využívány aplikace Whatsapp, především v menších základních školách. Tato aplikace postačuje kapacitně například pro přenos hodiny domů jednotlivým žákům, kteří po 25. 5. 2020 zůstali doma. Dále školy používaly Google Meet, Google Classroom, Zoom, Kahoot, Instagram apod.

Tři školy uvedly, že po návratu žáků do škol přistoupily k videovýuce formou online přenosu hodin pro žáky, kteří zůstali doma.

Školy, které tyto nástroje přímé komunikace mezi učiteli a žáky nevyužívaly, byly především školy pracující s žáky s poruchami učení nebo ze sociálně slabých rodin. Vzhledem k tomu, že výuka nebyla povinná, **rodiny ze sociálně slabšího prostředí nebylo možné v některých případech motivovat ke spolupráci se školou.** Školy s početnějším zastoupením sociálně znevýhodněných **spolupracovaly s neziskovými organizacemi, které rozvážely úkoly ze školy do rodin a zpět.** Konkrétně se jedná o organizace Český západ a Člověk v tísni.

Výuka nové látky či opakování

V této otázce nás zajímalo, zda školy během výuky na dálku probírají novou látku či jen opakuji. Odpovědi a změny mezi začátkem vzdělávání na dálku a koncem školního roku ukazuje následující tabulka.

Odpověď	Procento odpovědí v dubnu 2020	Procento odpovědí na konci školního roku 2019/2020
Jen opakuje a počítáme i pro další týdny s opakováním.	18 %	10 %
Od začátku vzdělávání na dálku probíráme novou látku, pokračujeme dle ŠVP a tematických plánů.	4 %	7 %
Na začátku online vzdělávání jsme jen opakovali, postupem času přecházíme na novou látku.	67 %	48 %
Novou látku probíráme jen v některých ročnících.	11 %	35 %

Zpravidla školy ze začátku vzdělávání na dálku (březen 2020) opakovaly. Většinou nečekaly, že budou školy uzavřené pro osobní přítomnost žáků tak dlouhou dobu. Během dalších měsíců postupně přešly na výuku nové látky.

Probírání nové látky bylo především na jednotlivých učitelích. Zvolili většinou látku, která se dala naučit i v systému vzdělávání na dálku, posílali odkazy na výuková videa s vysvětlením látky. Některé školy pokračovaly v probírání látky dle učebnic. Nová látka byla mnohdy probírána ve velmi pomalém tempu. V případě prvního stupně a výuky nové látky šlo o témata, která jsou doma zvládnutelná (například násobilka, vyjmenovaná slova). Většinou se školy zaměřily především na výuku stěžejních předmětů (matematika, český jazyk, prvouka, přírodní vědy, cizí jazyk).

Několik škol zmínilo, že budou zjišťovat na začátku roku 2020/2021, co se žáci naučili a dle toho budou pokračovat dál.

Poměrně často si ředitelé škol stěžovali na MŠMT, které z jejich pohledu měnilo pravidla „za pochodu“ (např. zda může do školy nastoupit žák, jehož zákonní zástupci nepřihlásili k docházce před 25. 5. 2020, otázka otevření speciálních školy pro žáky, termín a forma výuky pro žáky druhého stupně). Bohužel to bylo matoucí pro ředitele, učitele, ale i pro rodiny a žáky.

Zda mají žáci možnost internetového připojení

Zajímalo nás, zda si škola zjistila, jestli mají všichni žáci možnost připojení a mohou plnit úkoly a komunikovat se školou elektronicky.

Většina škol zjišťovala, zda mají žáci online připojení. Z toho přibližně polovina škol tyto informace zjišťovala centrálně a polovina uvedla, že tohle je v kompetenci jednotlivých učitelů a nezjišťovali

možnosti žáků systémově za školu. Nicméně vyhodnocení je komplikováno malými školami, kde jsou například jen dva učitelé.

Pokud někteří žáci neměli možnost připojení, většina škol pro ně **zajistila vyzvedávání úkolů ve škole**, do školy pak tyto rodiny odevzdávaly vyplněné úkoly. Většinou úkoly ze škol vyzvedávali rodiče. V sociálně vyloučených lokalitách distribuovaly materiály ze škol organizace Český západ a Člověk v tísni. Školy na Tepelsku, Žluticku, Nejdecku a Toužimsku si tuto spolupráci velmi pochvalovaly.

Pouze tři školy uvedly, že umožnily zapůjčení techniky žákům domů. Většina škol uvedla, že hardware nemá nebo se ho bojí půjčit. Několik škol uvedlo, že zvažovaly půjčit tablety pořízené z EU projektů zjednodušeného vykazování (tzv. šablony), ale bály se tak učinit kvůli pravidlům dotace z OP VVV.

Identifikovaným problémem je nejen **nedostatek vybavení v rodinách** (žádné IT vybavení nebo pouze jeden počítač či tablet v rodině s více dětmi), **ale problémem je také připojení na internet.**

Většina žáků online byla, ať už přes mobily (což bylo nejčastější), nebo přes tablety a počítače.

Ředitelé škol uváděli, že často je to **také na ochotě spolupráce přímo v rodinách.** Dokonce jedna ze škol uvedla, že přistoupila k trestům za nespolečnost, dávali důtky a napomenutí.

Obecně problém byl v tom, že výuka na dálku byla dobrovolná a bylo by potřeba zakotvit povinnost účastnit se výuky na dálku do zákona. Nicméně i tak je mnohdy limitujícím faktorem nedostatek technického vybavení a dostupnost připojení na internet.

Jednotnost systému výuky a zadávání práce

Otázka se týkala toho, zda vedení školy nastavilo jednotný systém výuky či zadávání práce tak, aby všichni učitelé využívali stejné nástroje a zadávali práci stejným způsobem.

Výsledky zjišťování v dubnu 2020 a na konci školního roku 2019/2020 jsou stejné. **75 % škol uvedlo, že jednotný systém byl nastaven.** Jednotnost spočívala například v používání jednoho elektronického nástroje komunikace nebo ve způsobu distribuce učební látky a úkolů nebo v periodicitě zadávání práce.

Nástroje, které školy vyžívaly (v pořadí dle oblíbenosti): Whatsapp, Zoom, Google Meet, Edupage, Google Teams, (většinou větší školy) MS Teams, Skype, Discord, Win 365, Google hangout, Instagram.

U menších venkovských škol převládalo využívání Whatsappu a Skypu (tyto školy mají menší počet žáků a kapacitně tyto nástroje stačily).

Nákup nového softwaru kvůli výuce na dálku

Zajímalo nás, zda si školy pořídily z důvodu provozování výuky na dálku nějaký úplně nový software. Pokud ano, jaká byla pořizovací cena.

Bylo zjištěno, že **žádná ze škol si nekupovala nový software.** Školy měly vyhovující software nebo využily verze zdarma nebo zvažují v budoucnu nákup dalšího softwaru, kdyby se měla situace výuky na dálku opakovat.

Co se osvědčilo a povedlo

Ředitelů škol jsme se také ptali, co se jim při výuce na dálku povedlo a osvědčilo, čím by se mohli pochlubit.

Zde je souhrn:

- Došlo ke zdokonalení učitelů a žáků v online nástrojích. Došlo tedy ke zlepšení počítačové gramotnosti na obou stranách, ale potřeba na tom dále pracovat a tyto dovednosti prohlubovat.
- Jednotné nastavení pravidel zadávání práce a výuky, sjednocené prostředí (např. Google Classroom).
- Videá tvořená přímo učiteli. Natáčení výuky. Možnost využít videa pro nemocné žáky.
- Online výuka probíhala pomocí různých nástrojů. Zjištění, že lze takto učit. Zjištění, že tyto nástroje může škola využít i v běžné výuce (např. Edupage).
- Ve škole si setřídili materiály a zdroje z výuky na dálku k dalšímu k využití.
- Dobrovolné úkoly: ty žáci plnili raději.
- Zavedení slovního hodnocení či posun slovního hodnocení z prvního stupně i na druhý stupeň.
- Videokonference při výuce cizích jazyků (vč. zapojení rodilého mluvčího), třídnické hodiny a družina formou videokonference (podpora sociálního kontaktu).
- Spolupráce s rodiči, bez té by to nešlo. Poděkování rodičům za spolupráci.
- Spolupráce s neziskovými organizací v distribuci materiálů do sociálně slabých rodin. Škola sama by to nezvládala.
- Celkové zlepšení vztahů mezi učiteli tím, že byli v nové situaci, prohloubila se spolupráce mezi učiteli.

Nicméně se objevila i negativní hodnocení výuky na dálku:

- Těšili se, až výuka na dálku skončí. Výuka na dálku je neosobní, chybí přímá interakce s učitelem.
- Zhoršila se motivace žáků.
- Problémem byla dobrovolnost výuky na dálku.
- Výuka na dálku je náročná pro některé druhy škol (žáci se SVP, některé alternativní školy).

Jaký podíl žáků z prvního stupně přišel k 25. 5. 2020 do školy

U větších městských škol se podíl žáků z prvního stupně, kteří od 25. 5. 2020 nastoupili k prezenční docházce do školy, pohyboval od 25 % do 50 % z celkového počtu prvostupňových žáků. Důvody relativně malého podílu žáků zpět ve škole byly zejména ve využití možnosti ošetřování člena rodiny (vč. rodičů, kteří přišli o zaměstnání) a skutečnost, že žák by nebyl v rámci vytvořené skupiny vyučován ze strany svého třídního učitele.

U menších venkovských škol se podíl žáků prvního stupně zpět ve výuce pohyboval od 70 % výše. Dokonce jedna ze škol měla 100% účast žáků zpět ve škole po 25. 5. 2020, takže do konce školního roku nemuseli řešit paralelní výuku na dálku a výuku ve škole.

Větší školy na venkově naopak zaznamenaly nízký podíl žáků, kteří po 25. 5. 2020 nastoupili do školy. Bylo to kolem 30 % žáků z celkového počtu prvostupňových žáků. Školy uváděly tyto důvody: vyšší podíl sociálně slabých rodin, nepovinná výuka na dálku pro žáky, nedostupnost školy (protože chyběly školní spoje z důvodu redukce jízdních řádů hromadné dopravy a žáci se neměli jak dopravit do školy).

Souhrn zajímavostí a tipů z doby výuky na dálku:

- ✓ Je potřeba stále zlepšovat počítačovou gramotnost učitelů i žáků. U žáků je vhodné se této oblasti věnovat od zahájení školní docházky.
- ✓ Ukázalo se, kdo z učitelů je schopen na novou situaci pružně reagovat a kdo ne.
- ✓ Při výuce na dálku je nutná spolupráce ze strany rodičů žáků.
- ✓ Menší školy mají daleko větší možnost komunikovat s rodinou a mají větší přehled o konkrétních situacích v rodinách. Zpravidla více spolupracovali se školou rodiny žáků v menších školách a menších sídlech. Zde se také větší podíl prvostupňových žáků vrátil po 25. 5. 2020 do škol.
- ✓ Zazníval požadavek uzákonit povinnost účasti žáka na výuce na dálku.
- ✓ Je potřeba mít zajištěn nejen hardware, ale i možnost připojení k internetu.